

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਬਾਣੀ ਸੰਸਾਰ
(ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਡਾ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੰਪਾਦਕ

ਲੋਕ ਰੰਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ
ਬਰਨਾਲਾ-148101

Guru Nanak Dev Ji Da Baani Sansaar
by
Dr. Baljinder Singh
Asst. Proff., Punjabi
Diyal Singh College, Karnal (Haryana)
85286-76338

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਬਾਣੀ ਸੰਸਾਰ
ਲੇਖਕ

ਡਾ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਮੁਖੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ,
ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ, ਕਰਨਾਲ (ਹਰਿਆਣਾ)
8528676338

ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਲੇਖਕ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲਾ ਸੰਸਕਰਣ : 2022

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ:
ਲੋਕ ਰੰਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ
ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ, ਗਲੀ ਨੰ: 2ਏ,
ਪੱਤੀ ਚੌਡ, ਬਰਨਾਲਾ-148101
ਸੰਪਰਕ: 98147-87506
ਈ-ਮੇਲ: sanghera1959@gmail.com

ISBN: 978-93-85515-28-6

ਛਾਪਕ: ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ

ਟਾਈਪ ਸੈਟਿੰਗ
ਪਟਿਆਲਾ ਕੰਪਿਊਟਰ
(98557-08204, 99159-79774)

ਕੀਮਤ: 250/- ਰੁਪਏ

ਤਤਕਰਾ

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ — ਨਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਸ਼ਲ	3
ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ — ਡਾ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	5-18
1. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ — ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਰ	21-30
2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ — ਡਾ. ਬਿਮਲੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ	31-40
3. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ — ਡਾ ਵੀਰਵੰਤ ਕੌਰ	41-47
4. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ — ਡਾ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	48-51
5. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਵਿ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ — ਹਰਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	52-61
6. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ — ਡਾ. ਸੋਨੀਆ ਰਾਨੀ	62-65
7. ਯੁੱਗ-ਚਿੰਤਕ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ — ਡਾ. ਕਿਰਨ ਗਰਗ	66-72
8. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨਿਹਿਤ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ — ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ	73-79
9. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਮਾਜ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਹੱਤਵ — ਡਾ. ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ	80-85
10. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ — ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ	86-91
11. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਣੀ 'ਜਪੁਜੀ' ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਰਹੱਸ ਦਾ ਸੰਕਲਪ — ਡਾ. ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ	92-101
12. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰੁਕਤੀਯੁਕਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਾਸਾਰ — ਡਾ. ਸੁਖਜੀਤ ਕੌਰ	102-109
13. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ — ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	110-116

14. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਮਾਜਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਹੱਤਵ 117-125
— ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
15. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਮਾਜ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਹੱਤਵ 126-132
— ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ
16. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ 133-140
— ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
17. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸੰਕਲਪ 141-146
— ਡਾ. ਸੁਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ
18. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ 147-152
(ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ)
— ਪ੍ਰੋ. ਸਤਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
19. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਚਿਤ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ 153-158
— ਡਾ. ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ
20. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕਤਾ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਤਾ ਦਾ ਸੁਮੇਲ 159-168
— ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
21. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਯੁੱਗ-ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ 169-181
— ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗਰਾ
22. ਜਪੁ ਬਾਣੀ : ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ 182-190
— ਰਮਨਜੋਤ ਕੌਰ
23. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਚਿਤਰਣ 191-198
— ਸੰਦੀਪ ਕੌਰ
24. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ 199-206
— ਯੋਗਿਤਾ ਚੰਦੇਲ
25. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰਚਿਤ 'ਜਪੁਜੀ' ਵਿੱਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਾਡਲ 207-215
— ਡਾ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
26. The Cult of Humanitarianism Guru Nanak Dev's Writings:
A Critical Perspective 216-222
— Dinesh Kumar
27. Guru Nanak Dev's Thoughts On Women's Equality 223-229
— Amit Kumar
28. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 230-233
— ਡਾ. ਟੀ.ਏਸ. ਸ਼ਾਨਿ
29. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਖਕਿਤ ਸੇ ਰਹਸ਼ਯਵਾਦੀ ਅਥਧਾਰਣਾ : ਏਕ ਅਧਯਯਨ 234-240
— ਖੀਰਜ ਕੌਸ਼ਿਕ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ

ਯੋਗਿਤਾ ਚੰਦੇਲ*

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨੈਤਿਕਤਾ (ਚੰਗਿਆਈ, ਸਦਾਚਾਰ) ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਹੋਰ ਜੀਵਾਂ, ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਜਾਂ ਝੱਗੜੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਵੱਲ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਏਥਿਕਸ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ 'ethikos' ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ", ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਮੂਲ ਸ਼ਬਦ 'ethos' ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਚਰਿੱਤਰ, ਨੈਤਿਕ ਸੁਭਾਅ"।¹ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਲਾਤੀਨੀ ਵਿੱਚ ਐਥਿਕਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਫਰੈਂਚ ਵਿੱਚ ਐਥਿਕ ਵਜੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਚਿੰਤਨ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਸਦਾਚਾਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਜਾਂ ਪਰਿਆਇਵਾਚੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ।² ਪੱਛਮੀ ਦੁਨੀਆ ਵਾਲੇ ਇਸਦੇ ਸਮਭਾਵੀ (ethic/morale) ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਅੰਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਤ ਕਰਮ ਜਾਂ ਫ਼ਰਜ਼ ਧਰਮ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉੱਥੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ ਜਾਂ ਫ਼ਰਜ਼ ਸਮਝ ਕੇ ਹੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਸਵੈਇੱਛਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ

* ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗਰਲਜ਼ ਕਾਲਜ ਸੰਤਪੁਰਾ, ਯਮੁਨਾਨਗਰ

SRI GURU TEG BAHADUR KHALSA COLLEGE
Sri Anandpur Sahib, Distt. Rupnagar (Punjab)-140118

AN AUTONOMOUS COLLEGE

Under the Management of SGPC, Sri Anandpur
Affiliated to Panjab University, Patiala
Umat Baharal Abhyas, GOI

Under the Management of SGPC,
College with Potential For Excellence Status by UGC
DIT Star College Scheme DSI First Scheme, GOI

Ref. No. SGTB/.../2023

Dated On: 22.09.23

Acknowledgement for Academic Research Paper Publication

Yogeeta Chandel
Research Scholar
Desh Bhagat, University,
Mandi Goyidgarh. (Punjab)
Respected Sir,

It is our pleasure to inform you that your research paper entitled 'ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਰਿਚੇਖ' is accepted by referred panel to be published in UGC Care listed Journal Guru Teg Bahadur Journal of Religious Studies, ISSN: 2454-8995. Your research paper will be published in upcoming issue in September 2023.

Principal
Sri Guru Teg Bahadur Khalsa College-
Sri Anandpur Sahib, Distt. Rupnagar
Punjab-140118

Ph.: 01887-232037 Telefax : 01887-232138, website : www.sgtbcollege.org.in
Email : sgtb321@gmail.com, sgtb321@yahoo.com